

(Olvasmánytárgyalás.)

Isten veled, iskola!

Az iskola harangja utoljára csendül fel, megnyílik még egyszer az öreg kapu. Lassan, méltóságosan tárul föl. A diákok: kicsinyek, nagyok egyformán tolulnak kifelé. Eleven, víg arcok, fűrgé kis lábak, hangosan dobogó szívek.

Péter-Pál napja van, június 29-ike, nemesak a jó gazdának, de a jó diáknak, az iskolának is aratása. Sok tudomány van a kis diák fejében, szívében pedig gazdag érzések kincstára; nem csoda, hogy olyan csillogó a szeme, oly látható az önérzete. *Megtette a kötelességét* s ennek a tudata teszi a kis fiút, kis leányt boldoggá.

Nagy mondás ez; teljes és igaz jelentését talán csak a későbbi, érettebb korban fogják megtudni a ma még kis diákok és diáklányok. De már pedzik, már sejtik és ebben tengernyi nagy érdeme van annak a jó öreg iskolának, melynek falai közt a világon a legtöbb és legszebb lelki virág terem. A lán-goló rózsa, a szerény ibolya, a hűséges nefelejcs, a ragaszkodó muskátli s a magyar nép annyi száz meg száz virága; ez egyszerű falak között átfinomul a lélek örök kincsévé s megtermékenyíti azt, mint a fény, a meleg, az eső a jó fekete földet.

Mennyi bölcsesség, tudás, érzés született benned, a magyar szó zengzetes szárnyain, ó, jó öreg iskola! Hogy szívták magukba a fényt, a meleget, az áldott erőt itt ezek a szorgalmas, fogékony gyermeki lelkek, akik még olyanok, mint a friss viasz, melyet a szorgalmas méhecske csak tegnap hozott az illatos kaptárba s amelyet úgy hajlít, idomít, mint azt a méhkas élete parancsolja.

Mert kedves kis leányaim, fiaim, rendeltetés nélkül nincs semmi a világon. Az utolsó kis paránynak is van valami rendeltetése; hát még az embernek, aki a teremtés koronája hangzatos nagy címét viseli! Nagy és gyönyörű életfeladat az övé: urakodni műveltsége révén a föld minden más teremtménye fölött, irányítani a világok, nemzetek sorsát, betölteni a szent hivatást, amit Alkotója eléje szabott.

Milyen ragyogó, nagy eszméket társz te föl, öreg iskola, milyen komoly vagy és mégis derűsen ránk nevet minden köved, minden kis ablakod. Milyen parancsoló, szigorú a csengő hangja s mégis milyen kedvesen ömlik át a gyermeki lelkeken, mint egy rózsafolyam. Milyen erélyes, minden kétséget kizáró a tanítóid, tanáraid szava s mégis úgy siklik be a gyermeki lelkek rácsos kis kapuján, mint egy szelíd, boldogító kérdés: légy jó, légy nagy és nemes, légy egész ember, egész magyar, drága kis fiaim, aranyos kis leányom!

Becsukódhatsz már iskolánk öreg tölgyfakapuja, tíz hónapig eléggé kitártad két szárnyadat, eléggé hittál, eléggé biz-

tattál, valahányszor átléptünk kopott, de tisztas küszöböt! Becsukódhatsz, nem zárod el már előlünk a fényt, amit a lelünkbe itt örökre felszívunk. Nem megyünk ki üres szívvel, velünk van az Isten, a tudás, a szeretet, miknek kiapadhatatlan forrásainál ültünk és felüdültünk. Erőseknek kell lennünk, nagyoknak, bátraknak, eszeseknek, mert gyöngé, beteg most mi édesanyánk, a Haza. Teste még meg van csonkítva, gyermekei még nincsenek mind szerető keblén. Ki fogja őt ismét nagygyá, boldoggá tenni, ha mi nem tesszük, gyermekei?

Isten veled, iskola, sokunkat már vár az élet, de sokan visszajövünk még a kedves vakáció után.

Isten veled — addig is!

Havas István.

Megbeszélés. Miről szolt olvasmányunk? Búcsú az iskolától. Mindig nehéz a búcsú, de négy évi munka után elszorul a szívünk, amikor arra gondolunk, hogy annyi sok-sok kedves emlék után el kell hagynunk ezt a kedves, öreg iskolát, egy mást, pajtásainkat.

Mintha az öreg iskola is tudná, érezné ezt, olyan ünnepies ma. Olyan, mintha kedveskedni akart volna nekünk ez utolsó napon, s feldíszítette magát a tavasz minden szép virágával. Pedig nem is az iskola díszítette fel magát, hanem mi... Mi volt nekünk eddig ez az iskola? Második otthonunk. Ezért nehéz az elválás.

Most hát olvassuk el ismét, s beszéljük meg az egyes gondolatokat.

(Az első fejezet olvasása után.) Miért olyan vígak a tanulók? Miért nevezi az író diák-nak a tanulókat? Csakugyan hangosan dobogott a ti szívetek is?

Olvassuk tovább. (2. fejezet.) Mit ünnepel a gazda Péter-Pálkor? Egész évi munkájának termését aratta le, ezt. Milyen ünneppel végződik az aratás? Bizony, az aratás befejezése után a gazda is megelégedetten, önérzettel tekint végig munkája eredményén. A jó diák is ezt érzi, ha egész éven át megtette *kötelességét*. Bizony, gyermekek, nincs boldogabb érzés annál, mint amit akkor érzünk, ha munkánkat jól végeztük. Nagy, nehéz teher a kötelesség, de aki mindig elvégzi azt, olyan jutalmat kap, amit semmi másért el nem cserél a világon! A jól végzett munka tudata teszi boldoggá a kis fiúkat és leányokat!

Tovább olvassuk. (3. bekezdés.) A tanulók nem mindig értik meg, mit miért kell csinálni. Dehát a fő az, hogy elvégezzék, mert ha mindig nem értik is meg mindennek értelmét, azt tudniok kell, hogy itt, az iskolában mindig csak javukat akarjuk. Később aztán, amikor — úgy mondják — benő a fejelágya, bizony a legtöbb belátja, mint a nyíló, bimbózó virág: várja, esdi a fényt, a meleget s az esőt. Ezt kaptátok meg ti is itt az iskolában: ez nyitotta meg lelketek ajtaját minden szép és jó-

lak. Olyanok ezek a jótulajdonságok, mint a lángoló rózsa, a szerény ibolya, a hűséges nefelejes, a ragaszkodó muskátli.

Menjünk tovább! (4. bekezdés.) Láttátok-e már a kis méheket dolgozni? Mit visznek a mézzel? És mit a virápporral? Abból készítik a viaszt, abból pedig a lépet, amibe a mézet gyűjtik. Ti is gyűjtöttetek itt négy éven át tudást, érzést, szép és nemes gondolatokat. Fejlődött, nemesedett testetek, gazdagodott lelketek istenfélelemmel, hazaszeretettel, embertársaink megbecsülésével, mások tiszteletével, a becsületes munka megbecsülésével, a tiszta becsület mindenek felett való szeretetével, az egymáson való segítség szép érzésével és ki tudná felsorolni most mindazt, amit itt négy éven át lelketekbe fogadtatok?

Olvassuk tovább! (5. bekezdés.) Bizony, gyermekek, a jó Isten mindnyájunk számára célt adott, amit el kell érniük. Egyikünk földműves lesz, a másik jó iparos, a harmadik kereskedő, a negyedik talán pap vagy orvos. A fontos csak az, hogy akit aminek rendelt sorsa, azt becsületesen és lelke, tudása egész erejével végezze. Az ember a teremtés koronája! Ez bizony nagy, de szép feladatot ró reánk, emberekre. Nekünk kell uralkodni okosan a világon, szeretniük kell a jó Isten minden teremtményét, hiszen valamennyien az Ő alkotásai vagyunk! De nekünk kell majdan átvenni és továbbfejleszteni szép hazánkat is, hogy majd, ha mi is elöregedünk, úgy adjuk át majd utódainknak, ahogyan átvettük, vagy boldogabban.

Olvassuk a következő fejezetet! (6.) Az itt töltött idő emlékekkel hintette tele az iskolát. Igaz, parancsoló, szigorú volt a csengő szava, amikor végetvetett a kedves játékoknak, de most látjuk csak, mégis milyen kedves volt az. Igaz, tanítóink szava engedelmességet parancsolt, ha nem igen szerettük is azt, amit éppen tenni kellett, mégis úgy érezzük, meg kellett tennünk minden kívánságát, hiszen mindent a mi javunkért tett és kívánt tőlünk. Azt kívánta, kérte hangtalanul is mindig: Légy jó, légy nagy és nemes, légy egész ember, egész magyar, drága kis fiam, aranyos kis leányom...

Olvassuk most már végig! Nem megyünk innen üres szívvel, lélekkel. Velünk a jó Isten, a hazaszeretet, a tudás, a szülői szeretet, természetszeretet és annyi szép érzés... Nekünk, mai magyaroknak is erőseknek, nagyoknak, bátraknak, eszeseknek kell lenniük, miért? Mit mond az író? És ki teheti nagygyá, boldoggá a hazát? Csak gyermekei hite, akarata, ereje, munkája!

Búcsúzzunk az olvasmánytól is ezzel: Isten veled iskolánk, nem leszünk hűtlenek hozzád, s amit benned tanultunk!

(Szavalt.)

A HAZÁÉRT.

Isten, ki szemedet mindig nyitva tartod,
 Még a féregtől sem fordítod el arcod,
 Látod a jövőndöt csakúgy, mint a múltat,
 Bölcs odaadásod soha el nem múlhat.
 Nemzeteknek sorsát intézed egedbül,
 Vezeted napfényen, árnyékon keresztül:
 Függyön tekinteted a mi szép hazánkon,
 Minden porszemére Tőled áldás szálljon!

Te tudod legjobban: drága föld ez nekünk,
 Minden talpalattját megáztatta vérünk,
 Öseink porából fakad itt a fűszál,
 Végig a levegőn az ő sóhajuk száll.
 Századok keservét hordozza a szellő,
 Honfi-gyász az égen a fekete felhő,
 Tisza, Duna, Sajó könnyeinkből támadt,
 Miatyánk: add vissza a mi szép hazánkat!

Pósa Lajos.

Beszéd- és értelemgyakorlat.

Történelem.

Mióta miénk ez a haza? Mit tudunk a honfoglalásról? (A honfoglalás című olvasmány alapján számonkérjük tudásukat.) Ki volt az első magyar király? (Megbeszélés után:)

Énekeljük el azt az éneket, amelyet Szent István királyról tanultunk:

Ah, hol vagy magyarok
 Tündöklő csillaga!
 Ki voltál valaha
 Országunk istápjá!

Hol vagy István király?
 Téged magyar kíván,
 Gyászos öltözetben
 Teelötted sírván.

Milyen mondák maradtak fenn Szent László királyunkról? (A tordai hasadék, Szent László és a leányrabló kun vitéz stb. monda felújítása kérdések alapján.)

Hazánk melyik részének védőszentje Szent László? (Erdélyé.) Mikor került vissza hazánkhoz Erdély egy része? Hol van Szent László király szobra? Hogyan nevezzük Nagyváradot? (Szent László városa.) A magyar honvédség védőszentje is a nagy lovagkirály lett. Miért?

(Leányoknál: Milyen szenteket ismerünk az Árpádházi királyok közül? Árpádházi Szent Erzsébet, Boldog Margitról tanultak felújítása.)

Mikor érte az első nagy veszedelem hazánkat? Kik törték akkor hazánkra? Mondd el, mit tudsz a tatár-pusztításról!